

PÄR GÖRAN GIEROW

PÄR GÖRAN GIEROW föddes den 20 augusti 1930. De närmaste manliga familjemedlemmarna i bakre led, fadern överbibliotekarien Krister Gierow och farbrodern, författaren och akademiledamoten Karl Ragnar Gierow, representerade vetenskap och kultur i skånsk tappning. Pär Göran Gierow blev den mest renodlade akademikern av dessa tre i och med att han kom att verka under lång tid, 24 år, på en universitetsprofessur. Att universitetet var Lunds universitet kan ses som både sanning och konsekvens.

Gierow tog sina första examina vid Lunds universitet på 1950-talet (filosofie kandidatexamen 1953; filosofie ämbetsexamen samma år; filosofie licentiatexamen 1959). Filosofie doktor och docent blev han på 1960-talet (disputation för doktorsgraden 1966; docentur samma år), och till sist professor i början av 1970-talet (förordnad november 1971). Hans ämne var Antikens kultur och samhällsliv, eller, som det hette före 1969, Klassisk fornkunskap och antikens historia. Det hade funnits vid svenska lärosäten sedan 1909, då det tidigast inrättades i Uppsala och Lund. När Gierow tillträdde professuren i Lund hade ämnet således lite mer än ett halvsekel på nacken, och det hade gått ungefär tre decennier sedan den förste professorn i Lund, den berömde Martin P:son Nilsson, hade läm-

nat tjänsten, sedan han sett till att etablera ämnet där. Det rådde ingen brist på studenter. De antika medelhavskulturerna, med den grekiska och den romerska i främsta rummet, kunde locka studenter på grundval av egna meriter men också genom att de färdigutbildade klassikerna bland humanisterna hade lättare än idag att få avsättning för sina kunskaper på arbetsmarknaden – jag tänker på gymnasierna. Ämnet var lockande brett: det innefattade allt från historia och religionsvetenskap till arkeologi och konstvetenskap. Och i Rom och Athen fanns det svenska forskningsinstitut som fungerade som fönster mot den internationella antikforskningsvärld som hade sin operativa verksamhet i medelhavsländerna.

Gierow kunde således dra fördelar både av den svenska universitetsmiljön och den internationella infrastrukturen i Medelhavsländerna. Redan innan han vann professuren hade han kommit i åtnjutande av båda delarna. Han hade i Lund träffat på en dynamisk akademisk lärare, Einar Gjerstad. Gjerstad var professor i Lund under inte mindre än 33 år, en del av tiden såsom innehavare av en personlig tjänst som erkänsla för sin framstående vetenskapliga gärning. Mellan 1927 och 1931 hade han lett den berömda svenska Cypernextpeditionen som kartlade Cyperns hela tidiga utveckling från stenåldern till romersk tid. Sedan öppnade han ett nytt forskningsfält, det tidiga Rom. Under den period då han redovisade sina resultat i de fyra första volymerna av *Early Rome* (I–IV, 1953–1966) befann sig Gierow som forskarstuderande inom hans aktivitetsradie. Det var ingen slump att Gierows avhandling kom att befatta sig med Mellanitalien, och med en region i Roms närhet. År 1955 hade vidare det svenska institutet i Rom inlett en omfattande grävningsaktivitet i södra Etrurien. Gierow blev engagerad som fältarkeolog vid utgrävningarna i San Giovenale.

Med Gjerstad och *Early Rome* på den ena sidan och Svenska Institutet och San Giovenale på den andra slussades Pär Göran Gierow mot den italiska, protohistoriska inriktning som blev den helt dominerande i hans forskargärning. Hans stora vetenskapliga bidrag rör järnålderskulturen i

Latium: ett bysamhälle bland flera i Italien före urbaniseringens och före det romerska maktövertagandets omvandlingsprocesser. De två majestätsiska volymerna bär titeln *The Iron Age Culture of Latium* och utgavs 1964 och 1966 i det svenska Rominstitutets Acta-serie. Den andra volymen, som är av analytisk karaktär, lades fram som doktorsavhandling, medan den första presenterade hela den arkeologiska dokumentationen från Albanerbergsområdet. Grundlighet, penetrerande kritiskt intellekt, bevisföring präglad av skärpa och klarhet: dessa är några av de många positiva omdömen som fällts om verket (Gjerstad).

Gierow lade här en solid grund för all kommande forskning, således också dagens, om järnålderskulturen i Latium. Hans verk är välkänt och välrenommerat och ständigt konsulterat inom den gren av den internationella klassiska arkeologin som sysslar med Italien i gränslandet mellan förhistorien och historien. Det faktum att delar av såväl Gjerstads som

Gierows arbetsmetoder (den keramiska typologin) och resultat (kronologin) inte sammanföll med tidigare forskning gav upphov till en intensiv akademisk debatt. Svenskarna hade gjort en djärv inbrytning på en ganska statisk och italienskt-tyskt dominerad forskningsmarknad; marknaden kände sig hotad, och därför benägen att värja sig. Men forskning måste då och då ruska om, och det den så kallade ”svenska skolan” gjorde, och som var mäktigt nyttigt, var just att ruska om, att peka på andra möjligheter än de hittills gångbara. Effekten blev att svenskarna från och med Gjerstad och Gierow – och vid sidan av dessa två även Carl Eric Östenberg, samtliga lundensare – var en kraft att räkna med i pre- och protohistorisk italisk forskning. Deras aktivitet fullföljdes i generationen efter dem framför allt av den starkt expansiva och internationellt uppmärksammade svenska forskningen om etruskerna som ännu pågår.

När Vitterhetsakademien år 1993 arrangerade ett Montelius-symposium deltog Gierow, ledamot av Akademien sedan 1979, med ett föredrag om Montelius’ grundläggande verk om Italien, *La civilisation primitive en Italie depuis l’introduction des métaux* (1895–1905). På grundval av sin egen forskning drog han här upp en bild av Montelius, och Montelius’ betydelse för aktuell terminologi och kronologi inom den italiska pre- och protohistoriska forskningsgrenen. Ingen kan anses ha varit bättre skickad än han att göra detta.

Det fanns även en grekisk gren i Gierows forskning. Den kom inte till samma massiva utveckling som den italiska men den fanns där. Som specimen till konkurrensen om professuren förelåg ett manus med titeln *Etruria and the Greek cities in Campania*. Han intresserade sig också för grekisk myt med anknytning till Italien, särskilt för Aeneasgestalten: Aeneas sågs ju i grekisk myt som den utifrån kommande, trojanske grundaren av den albanska kungaätten, som i sin tur gav upphov till den romerska.

Här är vi inne på forskning med utgångspunkt i skriftliga källor. Många som inte kände Pär Göran Gierow närmare – kanske särskilt de

utländska forskare som mötte honom enbart som författarnamn till *The Iron Age Culture of Latium* – tror måhända att han enbart var arkeologiskt intresserad. Men han var i lika hög grad historiker, dvs. en med skriftliga källor arbetande forskare. Som professor undervisade han stadigt på historiska avsnitt inom grundutbildningen i sitt ämne, och tillsammans med Lennart Sjöstedt utgav han på förlaget Studentlitteratur en liten skrift om antiken i serien *Problem i äldre historia* (1978). Just genom denna sin breda kompetens som både arkeolog och historiker var han i särskild grad ägnad att tjäna sitt ämne både vid Lunds universitet och de svenska instituten i Rom och Athen (ledamot av bägge institutens styrelser under lång tid) och i lärda församlingar, särskilt denna akademi.

Första gången jag mötte Pär Göran Gierow tror jag var vid ett möte i Uppsala på 1980-talet, i Linnés botaniska trädgård (mötesplatsen har gjort sitt till för att bevara minnet). Här hade representanter för vårt ämne samlats bl.a. med anledning av pågående planer inom dåvarande UHÄ att reducera universitetsinstitutionerna som företrädde det från fyra till två – liknande planer har stadigt funnits av och till. Gierow var engagerad. Han var likaså engagerad i att motverka att de mera utpräglat historiska studierna inom ämnets ram dog ut. Det finns fortfarande fyra institutioner eller avdelningar för ämnet i Sverige. Vi bör göra oss själva och Gierow den tjänsten att försöka fortsätta på den bogen: ett ”bredämne” som vårt kan bäst realisera sin potential om det finns sida vid sida med de andra humanistiska ämnena – både historiska vetenskaper och språkvetenskaper – i de lokala miljöerna och kan samverka med dessa. Och vad gäller de historiska studierna så har de visat sig aningen mer livskraftiga än vad man trodde på 1980-talet, delvis som en följd av att den tidigare ofta rätt skarpt upprätthållna gränsen mellan arbete med skriftligt källmaterial och arbete med arkeologiskt material har luckrats upp.

I Lund lärde jag känna Pär Göran Gierow bättre. Hans klara intellekt demonstrerades *in vivo* både i seminariesalar och i korridorer, och han framstod som en skarp, ibland också ironisk, iakttagare både av akade-

mien och verkligheten. Men skärpan förenades i personligheten med en ömsinethet som var lätt att uppfatta fast den inte alltid kom till uttryck i ord.

Efter sin pensionering år 1995 upprätthöll Gierow kontakterna med Medelhavsvärlden, de fysiska kontakterna genom resor framför allt till Grekland, de mentala och vetenskapliga genom deltagande i de högre seminarierna i ämnet vid Lunds universitet, och genom arbete med det arkeologiska materialet från San Giovenale. Den dag han dog, den 24 september 2004, befann han sig i Tolon i Grekland, nära den svenska grävningssorten Asine. Det var en slump, men nog mer än en slump. Vid Medelhavets kust slöt sig ett liv i vilket Medelhavskulturena, de gamla men också de nya, spelat en av de stora rollerna.

Eva Rystedt